

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว Development of Learning Activities to Enhance Life Quality of Foreign Labours

วีระกุล อรัณยะนาค*

Weerakul Aranyanak

คีรีบุญ จงวุฒิเวศย์**

Kiriboon Jongwutiwes

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว 2. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า แรงงานต่างด้าวมีความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านรายได้และเศรษฐกิจ 2) การออกแบบและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎี Andragogy ของ Knowles ปรัชญาคิดเป็นของโกวิท วรพิพัฒน์ และขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle 3) การทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว โดยใช้วิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว จากการทดลอง พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.27/81.40 และ 4) การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม และนายจ้าง ผลการวิจัย พบว่า ด้านสุขภาพ มีการพัฒนา คือ มีบัตรประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว ได้เข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปี มีการเลือกใช้จ่ายตรงกับโรค มีการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเข้าถึงบริการสาธารณสุข ด้านการศึกษา มีการพัฒนา คือ การฟังภาษาไทย การพูดภาษาไทย การอ่านภาษาไทย การเขียนภาษาไทย ทราบถึงสิทธิในการเรียน มีช่องทางในการรับรู้ข่าวสาร ทราบถึงช่องทางในการศึกษาอบรมตามความสนใจ และหารายได้เสริมจากการทำงานล่วงเวลา ด้านรายได้และเศรษฐกิจ มีการพัฒนา คือ มีการออม มีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย และประหยัด

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้/ คุณภาพชีวิต/ แรงงานต่างด้าว

* นักศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดนตรีและการพัฒนามนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษาดนตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The research on Development of Learning Activities to Enhance Life Quality of Foreign Labours aims (1) to study the conditions and needs for quality of life improvement of foreign labours, (2) to develop a learning activity plan for improving their quality of life. The research process follows into 4 steps: 1) to study the conditions and needs of foreign labours for quality of life enhancement through documentary research and interviews, and it was found out that the foreign labours needed to improve their quality of life in 4 aspects namely: health, education, income and economic aspects, 2) to design and develop a learning activity plan based on Knowles' andragogy theory, Kowit Vorapiphat's Khit-pen theory and Boyle's educational program development process, 3) to conduct the learning activities through a single experimental group. It revealed that the efficiency of the learning activity plan was 81.27 / 81.40, and 4) to assess the quality of life enhancement of the experiment group and the employers by interviewing. The findings were as follows: (a) Health aspect: the foreign labours got health insurance cards and annual health check up, enabled to access the appreciate medicine to their symptom, take the nutritious meals, and spend their free time usefully, as well as access the public health care services. (b) Education aspect: the foreign labours enabled to listen, speak, read and write Thai. They learned about the rights of studying, the accessibility to information, the training courses for self-development in accordance with their interests, and earned the additional income by working more overtime hours. (c) Income and (d) Economic aspects: the foreign labours had saving, kept records of income and expenditures, and learned to be economical.

Keywords: Learning Activities/ Life Quality/ Foreign Labour

บทนำ

บุคคลและครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นในทุกๆ ด้านอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ สุขภาพอนามัย คุณธรรม จริยธรรม การพักผ่อน หย่อนใจ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การพึ่งตนเอง และการมีส่วนร่วม ประเทศไทยเป็นทั้งประเทศผู้ส่งออกและนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศ การพิจารณาแรงงานต่างด้าวในกรอบเศรษฐกิจ หรือการขาดแคลนแรงงาน เป็นมิติที่แคบ เพราะมองแรงงานเป็นเพียงปัจจัยการผลิตและไม่ใช่ “คน” ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวหรือต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันสูง ก็จะเปิดให้มี

การนำเข้าแรงงานต่างด้าว เพราะ “ขาดแคลนแรงงาน” หรือและ “ค่าแรงถูก” เพราะฉะนั้นแรงงานต่างด้าวที่ถูกดูดซับเข้ามาสู่การผลิต จะต้องประสบกับปัญหาการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันในเรื่องของสภาพการจ้าง ขาดสวัสดิการและความมั่นคงในงาน สิ่งที่รัฐไทยพึงทำในการจัดการปัญหาการใช้แรงงานต่างด้าวไว้ฝีมือในประเทศไทย ควรมุ่งประโยชน์สองด้านคือ 1) เพื่อส่งเสริมและเอื้ออำนวยประสิทธิภาพของกลไกทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และ 2) เพื่อนำไปสู่ความสามารถที่จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนของคนต่างด้าวเหล่านั้น โดยมีได้ละเลยความมั่นคงแห่งรัฐ การรักษาดุลระหว่างแนวความคิดทั้งหมดนี้

เป็นสิ่งที่อยากจะทำ แต่หากทำได้จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งนายทุน ผู้ใช้แรงงาน ตลอดจนสังคมมนุษย์โดยรวม หรือรัฐนั่นเอง ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิผู้ใช้แรงงาน ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว จึงมีความสำคัญและความจำเป็นโดยใช้การศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีทั้งแรงงานที่เป็นผู้ใหญ่และเด็กในครอบครัว สำหรับแรงงานที่เป็นผู้ใหญ่ การจัดการศึกษาโดยใช้รูปแบบการศึกษานอกระบบ จะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมเนื่องจากเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน ตามสภาพและความต้องการเพื่อนำความรู้ที่นำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงจะได้รับการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

แนวคิดการวิจัย

1. ทฤษฎี Andragogy ของ Knowles (1980) ความเชื่อเกี่ยวกับในการช่วยเหลือให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ คือ บุคคลมีความแตกต่างกัน 1.2 คนต้องการพัฒนาไปในทางที่ดีตามอัตภาพ 1.3 การเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในของผู้เรียน และ 1.4 บุคคลต้องการชี้นำตนเองทั้งนี้ในการจัดรูปแบบของประสบการณ์เรียนรู้ควรคำนึงถึง 1. ความต้องการที่จะรู้ผู้ใหญ่ต้องการรู้เหตุผลในการเรียนรู้ 2. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองผู้ใหญ่ต้องการที่จะชี้นำตนเอง 3. ประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้ใหญ่มีประสบการณ์เดิมที่จะเชื่อมโยงถึง ประสบการณ์เรียนรู้ใหม่ 4. ความพร้อมที่จะเรียนรู้ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนรู้ เมื่อเห็นว่าการเรียนรู้มุ่งไปที่ชีวิตประจำวัน 5. เป้าหมาย

การเรียนรู้ผู้ใหญ่จะเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ได้จริงในทันที และ 6. แรงจูงใจในการเรียนรู้ ผู้ใหญ่มีความพร้อมในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และพึงพอใจมากกว่าจะให้ผู้อื่นมากำหนดให้

2. ปรัชญาคิดเป็นของโกวิท วรพิพัฒน์ (2532) คิดเป็น มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต้องการความสุข แต่ความสุขของแต่ละคนแตกต่างกัน เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ เช่น เพศ วัย สภาพสังคมสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิต ซึ่งทำให้ความต้องการและความสุขของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ดังนั้น การที่บุคคลจะอยู่ได้อย่างเป็นสุขในสังคมจะต้องเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นกรอบของการคิดเป็นจะต้องนำข้อมูลอย่างน้อย 3 ประการมาประกอบในการคิด คือข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและข้อมูลด้านวิชาการ

2.1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษา
นอกระบบ Boyle (1981) กำหนดขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเอกภาพ 15 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การสร้างพื้นฐานปรัชญา 2. การวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาและความต้องการ 3. การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย 4. สถานะทางสังคมของผู้ร่วมกิจกรรม 5. แหล่งข้อมูล 6. ข้อจำกัดในด้านบุคคลและสถาบัน 7. เกณฑ์จัดลำดับความสำคัญ 8. ความยืดหยุ่นของแผนโปรแกรม 9. การได้รับการสนับสนุน 10. การเลือกและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ 11. การเลือกรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ 12. การประชาสัมพันธ์ 13. การได้รับการสนับสนุนทรัพยากร 14. การประเมินประสิทธิภาพผลสำเร็จ ผลกระทบ 15. การรายงานผลโครงการ

2.2 Caffarella (1994) กำหนดขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมศึกษานอกระบบ 11 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การสร้างพื้นฐานในการวางแผน 2. แนวคิดในการจัดทำโครงการ 3. การคัดเลือก และการจัดลำดับความสำคัญของแนวคิด 4. การพัฒนาวัตถุประสงค์ของโครงการ 5. การจัดเตรียมการถ่ายโอนความรู้

6. การสร้างแผนการประเมินผล 7. การกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ 8. การจัดเตรียมงบประมาณ 9. การออกแบบแผนการเรียนการสอน 10. การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก 11. การรายงานการประเมินผลโครงการ

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนการวิจัย 1 (Research 1) เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนา (Development 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

ขั้นตอนการวิจัย 2 (Research 2) เพื่อนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวไปใช้ (Implementation) และหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

ขั้นตอนการพัฒนา 2 (Development 2) เพื่อประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

พื้นที่วิจัย คือ แรงงานต่างด้าวที่ทำงานอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน และได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย 1 (Research 1) ศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

1. ประชากร ได้แก่ แรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ลาว และเขมร ที่ทำงานในเขตจังหวัดนนทบุรี

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 50 คน เป็นแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในเขตจังหวัดนนทบุรี สัญชาติพม่า 29 คน เขมร 13 คน และลาว 8 คน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนา (Development 1) เป็นการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research 2) ขั้นการนำไปใช้ (Implementation) เป็นการนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวไปใช้ และหาประสิทธิภาพของแผนทำการศึกษาจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา 2 (Development 2) ขั้นการประเมินผล (Evaluation) ดำเนินการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ทำการศึกษาจากแรงงานต่างด้าวที่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 20 คน และนายจ้างแรงงานต่างด้าว จำนวน 20 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

1.1 การศึกษาดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศไทย จากแหล่งข้อมูลได้แก่ 1) ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน 2) องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ 3) ตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานของกระทรวงสาธารณสุข และการศึกษาเอกสาร

เกี่ยวกับดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของต่างประเทศ ได้แก่ 1) ดัชนีความก้าวหน้าของคนของสำนักโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ 2) ดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของประเทศมาเลเซีย 3) ดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของประเทศนิวซีแลนด์ 4) ดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของประเทศแคนาดา 5) ดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของประเทศอังกฤษ

1.2 การศึกษาข้อมูลสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าวโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการเขตจังหวัดนนทบุรี สัญชาติพม่า จำนวน 29 คน สัญชาติเขมร จำนวน 13 คน และสัญชาติลาว จำนวน 8 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 50 คน

1.3 การศึกษาความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวโดยผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์ดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตมากำหนดประเด็นคำถามในด้านความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต โดยสร้างเป็นแบบสอบถามสำรวจความต้องการ และลงเก็บข้อมูลภาคสภาพจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน

2. การออกแบบและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยออกแบบและพัฒนา (Design and Development) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว โดยการสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ ของ Boyle (1981) และ Caffarella (1994) การสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้จากทฤษฎี Andragogy ของ Knowles (1980) และปรัชญา “คิดเป็น” ของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ (2532) ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิต สภาพและความต้องการในการสร้างเสริม

คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงสุด 3 ลำดับแรกของแต่ละด้าน นำมาคัดเลือกสาระสำคัญและจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 การออกแบบเนื้อหา กิจกรรมและระยะเวลา ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว และขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบที่สังเคราะห์ขึ้นใหม่

2.3 การกำหนดขอบเขตด้านวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล ผู้วิจัยออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสภาพและความต้องการในการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว โดยกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันด้านสัญชาติและภาษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงออกแบบให้ใช้แบบสังเกตในการประเมินผล

2.4 การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่สร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยใช้แบบประเมิน IOC

3. การทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต

เป็นขั้นตอนการนำไปใช้ (Implementation) โดยผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวจำนวน 20 คน โดยใช้การทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

4. การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว โดยการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวที่เป็นผู้เรียน จำนวน 20 คน และนายจ้าง จำนวน 20 คน

ผลการวิจัย

ดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ พบว่า ดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว คือ กินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน มีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้อง เหมาะสม มีการออกกำลังกาย มีหลักประกันสุขภาพ มีการตรวจสุขภาพประจำปี ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจากเอดส์ สุราและบุหรี่ และจัดการแก้ไขความเครียดได้ ด้านการศึกษา พบว่า ดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว คือ ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้ รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และมีการเข้ารับการศึกษาคผู้ใหญ่และโครงการฝึกอบรมตามความสนใจ ด้านรายได้และเศรษฐกิจ พบว่า ดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว คือ มีงานทำและมีรายได้ มีการออมเงิน มีการแก้ไขปัญหาหนี้สิน มีความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน ฟังพอใจในการทำงานและเงื่อนไขการทำงาน

สภาพของแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ พบว่า แรงงานต่างด้าว มีปัญหาตามลำดับ คือ การบริโภค พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 50 คน (ร้อยละ 100) บริโภคอาหารที่จำหน่ายในบริเวณสถานประกอบการ การใช้ยา พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 42 คน (ร้อยละ 84) ไม่เข้าใจความหมายของสลากกำกับยา การตรวจสุขภาพ พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 24 คน (ร้อยละ 48) ไม่ได้รับการ

ตรวจสุขภาพประจำปี บัตรประกันสุขภาพ พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 24 คน (ร้อยละ 48) ไม่มีบัตรประกันสุขภาพ บริการสาธารณสุข พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 21 คน (ร้อยละ 42) เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการสาธารณสุข เนื่องจากไม่มีสัญชาติไทย

ด้านการศึกษา พบว่า แรงงานต่างด้าว มีปัญหาตามลำดับ คือ การเขียนภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 47 คน (ร้อยละ 94) ไม่สามารถเขียนภาษาไทยได้ สำหรับแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว จำนวน 3 คน (ร้อยละ 6) สามารถเขียนภาษาไทยได้เล็กน้อย เนื่องจากเคยศึกษามาก่อนที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทย การอ่านภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 42 คน (ร้อยละ 84) ไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ สำหรับแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว จำนวน 8 คน (ร้อยละ 16) สามารถอ่านภาษาไทยได้ เนื่องจากภาษาที่ใช้มีความใกล้เคียงกันสามารถอ่านจับใจความได้ ไม่เข้าใจกฎหมายไทย พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 27 คน (ร้อยละ 54) ไม่เข้าใจกฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและการทำงาน การพูดภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 24 คน (ร้อยละ 48) ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ สิทธิในการเรียน พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 22 คน (ร้อยละ 44) เห็นว่ามีปัญหา คือ สถานศึกษาปฏิเสธการรับเข้าเรียน เนื่องจากไม่มีสัญชาติไทย การฟังภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 6 คน (ร้อยละ 12) ไม่สามารถฟังภาษาไทยได้ การเดินทางไปเรียน พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 4 คน (ร้อยละ 8) เห็นว่ามีปัญหาในการออกนอกสถานประกอบการเนื่องจากนายจ้างมักจะยึดบัตรประจำตัวของแรงงานไว้ทำให้อาจเกิดปัญหาการถูกจับกุมเมื่ออยู่นอกสถานประกอบการ

ด้านรายได้และเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานต่างด้าว มีปัญหาตามลำดับ คือ ลักษณะงาน พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 47 คน (ร้อยละ 94) ทำงานประเภทแรงงานไร้ฝีมือ การออม พบว่า แรงงานต่างด้าว

จำนวน 44 คน (ร้อยละ 88) ไม่มีเงินออมเนื่องจากส่งเงินกลับบ้าน ประกอบกับค่าครองชีพสูง สิทธิและสวัสดิการพบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 42 คน (ร้อยละ 84) เห็นว่าไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ และการคุ้มครองด้านต่างๆ ค่าจ้าง พบว่าแรงงานต่างด้าว จำนวน 38 คน (ร้อยละ 76) เห็นว่าไม่ได้รับค่าแรงตามที่กฎหมายกำหนด การขออนุญาตทำงาน พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 12 คน (ร้อยละ 24) ไม่ได้ขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องเนื่องจากไม่รับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจดทะเบียนขออนุญาตทำงาน ความปลอดภัยในการทำงาน พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 6 คน (ร้อยละ 12) เห็นว่าขาดอุปกรณ์เครื่องป้องกันในการทำงาน ความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ คือ การใช้ยาที่ถูกต้อง การกินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัยและได้มาตรฐาน และความรู้เรื่องหลักประกันสุขภาพ

ด้านการศึกษา คือ การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม การรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และการศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ

ด้านรายได้และเศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจแบบพอเพียง การออมเงินและการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การทดลองแบบกลุ่มเดียวได้ทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว มีจำนวนทั้งสิ้น 33 ชั่วโมง ได้แก่ 1. ปฐมนิเทศ จำนวน 3 ชั่วโมง มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างความคุ้นเคย ทราบความต้องการในการเรียนรู้และกำหนดข้อตกลง 2. ด้านสุขภาพ จำนวน 9 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้เรียนทราบและนำ

ไปใช้ในเรื่องหลักประกันสุขภาพ การใช้ยาและอาหารที่ถูกสุขลักษณะ 3. ด้านการศึกษา จำนวน 9 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้เรียนทราบและนำไปใช้ในเรื่องช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ช่องทางการเข้าถึงการศึกษาและฝึกอบรม และการศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม 4. ด้านรายได้และเศรษฐกิจ จำนวน 9 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้เรียนทราบและนำไปใช้ในเรื่อง การออมเงิน การแก้ไขปัญหาหนี้สิน และเศรษฐกิจแบบพอเพียง 5. ปัจฉิมนิเทศ จำนวน 3 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้เรียนทบทวนความรู้ กระตุ้นความตั้งใจในการพัฒนาตนเอง และทดสอบหลังเรียน

คุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพแรงงานต่างด้าวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องของเนื้อหา ในองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย โดยใช้ IOC ได้ค่าดัชนี IOC เท่ากับ 5.00

ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.27/81.40 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ด้านสุขภาพ มีการพัฒนา คือ มีบัตรประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว ได้เข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปี มีการเลือกใช้จ่ายตรงกับโรคอ่านฉลากยา ก่อนใช้ยาทุกครั้ง รับประทานอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่ ไม่กินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และรู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ด้านการศึกษา มีการพัฒนา คือ อ่านหนังสือพิมพ์มากขึ้น คุยกับเพื่อนร่วมงานมากขึ้น เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง ทำงานได้เร็วขึ้น และทำงานนอกเวลาเพิ่มขึ้น

ด้านรายได้และเศรษฐกิจ มีการพัฒนา คือ มีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย มีบัญชีเงินฝากธนาคาร ลดการดื่มเหล้า เป็นสมาชิกสหกรณ์ของโรงงาน มีการไต่ตรงก่อนการใช้จ่ายเงิน ใช้จ่ายเงินอย่าง มีเป้าหมาย และประหยัด

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว พบว่า แรงงานต่างด้าว มีความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้าน สุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ และเศรษฐกิจ

2. การออกแบบและพัฒนา แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ใช้ทฤษฎี Andragogy ของ Knowles (1980) และปรัชญาคิดเป็นของโกวิท วรพิพัฒน์ (2532) และการสังเคราะห์การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle (1981) และ Caffarella (1994) ขึ้นมาใหม่ จำนวน 12 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การสำรวจสภาพปัญหา 2. การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ 3. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ 4. การวางแผนการเรียนการสอน 5. แผนการเรียนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 6. การแสวงหาวิทยากรและแหล่งเรียนรู้ 7. การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการแก้ไขปัญหา 8. การสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียน 9. การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน 10. การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ 11. การประเมินผลการเรียนรู้ และ 12. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การปฏิบัติ

3. ผลการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.27/81.40 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้นำศาสตร์ ว่าด้วยการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy) ของ Knowles (1980) และ

ปรัชญาคิดเป็นของโกวิท วรพิพัฒน์ (2532) มาสังเคราะห์สร้างขึ้นเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งการสังเคราะห์ขึ้นตามแผนพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle (1981) และ Caffarella (1994) ขึ้นมาใหม่ นั้น สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ได้

4. ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวที่ผ่านกิจกรรม พบว่า มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ได้แก่ มีบัตรประกันคุณภาพ เข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปี มีการเลือกใช้จ่ายตรงกับโรค อ่านฉลากยาก่อนการใช้จ่ายทุกครั้ง รับประทานอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่ ไม่กินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ ต่อร่างกาย และรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ต่อร่างกาย และรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้านการศึกษา ได้แก่ อ่านหนังสือพิมพ์มากขึ้น เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง ด้านรายได้และเศรษฐกิจ ได้แก่ มีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย มีบัญชีเงินฝาก เพื่อโอนเงินกลับให้กลับให้ทางบ้าน และมีการคิดไต่ตรงก่อนการใช้จ่ายเงิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ตลอดจนการส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าว มีทักษะ และความสามารถในการแสวงหาความรู้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างแรงจูงใจให้องค์กรภาคเอกชน องค์กรทางสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประตูอาเซียนต่อไป

1.2 กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนด แผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา การกำหนดขอบข่ายการปฏิบัติของหน่วยงานในสังกัด การปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 สำนักงาน กศน. ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปกำหนดขอบข่ายภารกิจ ของหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัดที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ ได้อย่างมีเอกภาพชัดเจนต่อไป

2. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว เพื่อเพิ่มสาระการเรียนรู้ให้มากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อหารูปแบบ การจัดการศึกษา หรือการฝึกอบรมสำหรับแรงงานต่างด้าวที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของสังคม และการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป

2.3 ควรมีการวิจัย เพื่อหารูปแบบ ตัวชี้วัด และเกณฑ์ในการประเมินความรู้ของแรงงานต่างด้าวเพื่อยกระดับฝีมือแรงงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท วรพิพัฒน์. (2532). “การศึกษาตลอดชีวิต” รวมบทความการศึกษานอกโรงเรียน เล่ม 9, หน้า 63-71. กรุงเทพมหานคร: พิธีพัฒนาการพิมพ์.
- Boyle, P. (1981). **Planning better Programme**. New York: McGraw-hill Book company.
- Caffarella. (1994). **Planning Programs for Adult Learner**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Knowles, M. (1980). **The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy** 2nd ed. New York: Association Press.